

FYLKESMANNEN I NORD-TRØNDELAG OG HØYLANDET KOMMUNE

UTKAST Forvaltningsplan for Langfjelldalen - Holmdalen naturreservat

2016-2026

Innhold

Forord	3
1 Innledning	4
1.1 Verneformål	4
1.2 Områdebeskrivelse	4
1.2.2 Vegetasjon	5
2 Naturmangfoldloven	6
3 Historikk	6
3.1 Verneprosess	6
3.2 Brukshistorie	6
4 Dagens status	6
4.1 Kunnskapsstatus	6
4.2 Verneverdier	6
4.3 Bruk av området	9
5 Forvaltning av Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat	9
5.1 Trusler mot verneverdiene	9
5.2 Overvåking og informasjon	9
5.2.1 Skjøtsel	10
5.3 Retningslinjer for brukerinteresser	10
5.3.1 Reindrift og samiske interesser	11
5.3.2 Landbruk	13
5.3.3 Jakt og fiske	13
5.3.4 Friluftsliv	14
5.3.5 Båter, anlegg og innretninger	15
5.3.6 Redning og øvelser	15
5.3.7 Gruvedrift	15
6 Oppsyn og administrasjon	15
6.1 Dispensasjonssøknader	16
7 Kilder	16
Vedlegg 1. Verneforskrift	18
Vedlegg 2. Rødlista arter	23
Vedlegg 3. Miljørettslige prinsipper ved saksbehandling	24
Vedlegg 4. Bruk av naturmangfoldloven §§ 8-12	25

Forkortelser:

FMNT – Fylkesmannen i Nord-Trøndelag

SNO – Statens naturoppsyn

Forord

Langfjelldalen - Holmdalen naturreservat ble vernet 17. desember 2010. Fylkesmannen meldte oppstart med forvaltningsplanarbeidet høsten 2012 og holdt oppstartsmøte vinteren 2013. Høylandet kommune overtok forvaltningsansvaret for Langfjelldalen - Holmdalen naturreservat i 2015, og forvaltningsplanen er utarbeidet av Fylkesmannen, i samråd med kommunen.

Formålet med vernet av Langfjelldalen - Holmdalen er å bevare et skogområde med truet, sjelden og sårbar natur, og som representerer ulike skogtyper under naturlig dynamikk.

Forvaltningsplanen skal fungere som et praktisk hjelpemiddel for forvaltningsmyndigheten og rettlede forvaltningen slik at verneformål og verneverdier opprettholdes.

Forvaltningsplanen skal videre beskrive saksbehandlingsrutiner og gi forutsigbarhet til brukere av området. Forvaltningsplanen er utarbeidet innenfor verneforskriftens rammer og er ikke et juridisk bindende dokument i seg selv, men skal avklare håndteringen av verne- og brukerinteresser.

Forvaltningsplanen skal revideres hvert 10. år, men kan revideres tidligere ved behov.

Forsidefoto av Eldar Ryan.

1 Innledning

1.1 Verneformål

Verneformålet til Langfjelldalen - Holmdalen naturreservat (ifølge § 1, vedlegg 1)

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde med truet, sjelden eller sårbar natur, og som representerer ulike skogtyper under naturlig dynamikk. Området preges av rike skogtyper, boreal regnskog og rik sumpskog.

Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget.

Den østre delen av Holmdalen ble vernet ved kongelig resolusjon 5.3.2010, men i desember samme år ble naturreservatet utvidet gjennom Langfjelldalen, sørøst for eksisterende naturreservat.

1.2 Områdebeskrivelse

Langfjelldalen - Holmdalen naturreservat ligger nordvest i Høylandet kommune, 80 – 370 m.o.h., og dekker et areal på 14 532 dekar. Naturreservatet ligger nordøst for Kjøringvassfjellet, sør for Innerfolda. Naturreservatet berører gnr./bnr. 106/3, 107/1, 107/2, 107/4, 108/1 og 108/2. Gnr./bnr. 108/2 eies av Statskog SF, mens resten av eiendommene er privat grunn. Området er vernet gjennom ordningen med frivillig vern på privat grunn og gjennom verneplanen for skog på Statskog.

Tekniske inngrep og spor etter mennesker

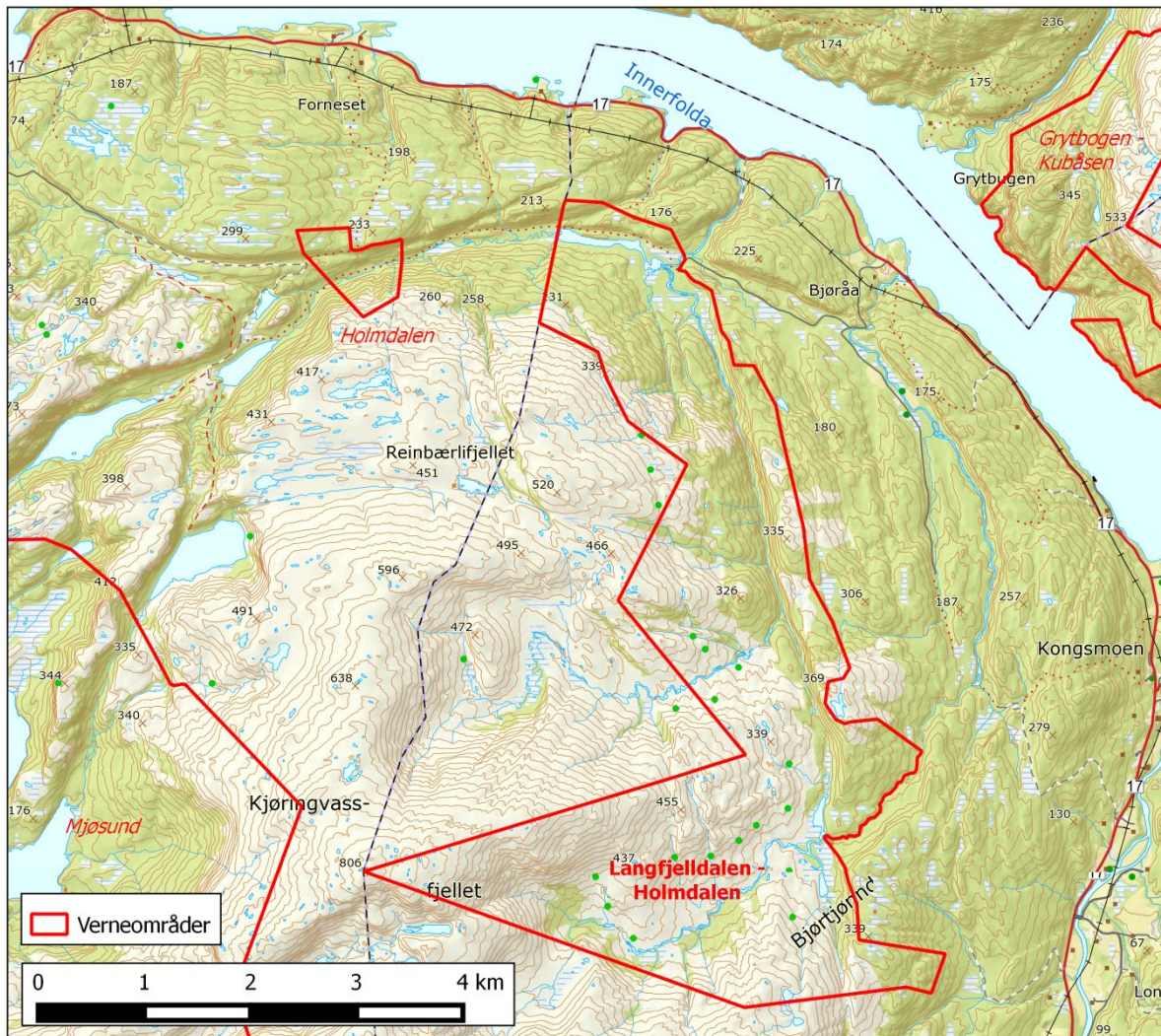
- Bruer over elva (2 stk)
- Jakttårn
- Gammel kjerrevei i Holmdalen

Lungeneversamfunn

Også kalt *lobarionsamfunn*. En gruppe kravstore bladlaver som er avhengig av høy luftfuktighet og skoglig kontinuitet (lang tid uten hogst). Typiske lobarion-arter er blant annet lungenever, skrubbenever, vrengelav og gullprikklav (Klepsland 2015).

Rikbarkstrær

Trær med næringsrik bark og relativt høy pH (> 5.0). Dette er som regel lauvtrær.

Figur 1. Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat i Høylandet kommune.

1.2.2 Vegetasjon

Langfjelldalen er et skogkledd dalføre med rik berggrunn, og dermed rike vegetasjonstyper. I sør finnes også kalkrike bergarter som har gitt utslag i noen mindre partier med kalkskog. Gran er det dominerende treslaget, men det finnes også en del furuskog rundt tjern og myrpartier. Granskogen inneholder også en del gamle boreale løvtrær. Alm forekommer spredt i sør- og vestvendte lier (Rolstad 2008). I Holmdalen i nord finner vi løvskog dominert av gråor, alm og selje. Dette er et fuktig område, med preg av boreal regnskog, der det finnes rike og velutviklede lungeneversamfunn knyttet til løvtrærne. Det finnes også lågurtgranskog og rikmyr i området, samt et våtmarksområde med antatt rike fugle- og ferskvannsforekomster (Brandrud 2006).

2 Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven §§ 8-12 skal (i henhold til § 7) legges til grunn som retningslinjer for beslutninger som berører naturmangfold. I vedlegg 4 står det beskrevet hvordan disse prinsippene er brukt i utformingen av forvaltningsplanen.

3 Historikk

3.1 Verneprosess

Langfjelldalen - Holmdalen er tilbudt av grunneiere gjennom ordningen med frivillig vern, samt gjennom verneplan for skog på Statskog. På bakgrunn av de biologiske verdiene som finnes i området kvalifiserte området til vern som naturreservat etter naturmangfoldloven.

3.2 Brukshistorie

Skogdrift

Skogdrift har vært en viktig næring i området. Området bærer preg av harde historiske hogster for ca. 100 år siden. Det er imidlertid svært lite nyere hogstinggrep.

Reindrift

Området har fra gammelt av vært et svært viktig område for reindrift. Det finnes en gammel boplass ved Langfjellbotnet og en gamle som har falt sammen ved Bjørtjønn.

4 Dagens status

Naturen i Langfjelldalen naturreservat er av god økologisk tilstand. Klimaet tilsier at det kunne vært en rikere lavflora knyttet til kystgranskog (boreal regnskog). Eldre tiders skogdrift kan være årsaken til at lavfloraen er relativt fattig. Unntaket er noen områder med *lungeneversamfunn sør* i verneområdet. I Holmdalen i nord er lungeneversamfunnet mer velutviklet.

4.1 Kunnskapsstatus

Det har blitt gjennomført biologiske kartlegginger i Holmdalen i 2005 (Brandrud 2006) og Langfjelldalen i 2007 (Rolstad 2008). Det er tidligere gjennomført mis-registreringer i regi av Allskog, samt registreringer i forbindelse med utredninger om et kalkbrudd øst i Langfjelldalen (Holien 1998).

4.2 Verneverdier

Verneverdiene i området er knyttet til rike og produktive vegetasjonstyper, samt de regionalt sjeldne skogtypene gråor-almeskog og rik boreal løvskog. I løvskogen finnes rik lavflora knyttet til *rikbarkstrærne*.

Rødlisterarter

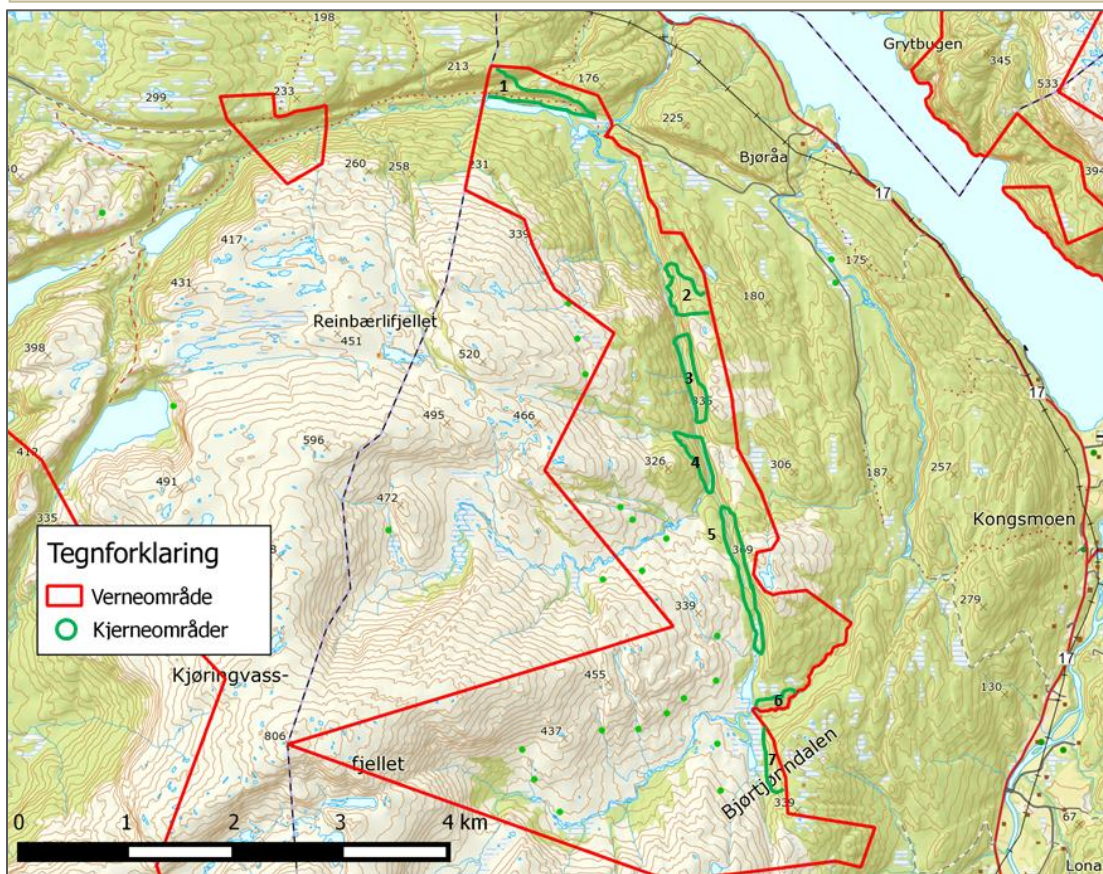
Rødlista for arter er oppdatert i 2015 (Henriksen og Hilmo 2015). Rødlstens kategorier er RE (regionalt utdødd), CR (kritisk truet), EN (sterkt truet), VU (sårbar), NT (nær truet) og DD (datamangel). Kategoriene er inndelt etter artenes risiko for å dø ut.

4.2.2 Kjerneområder

Kartet i figur 4 viser kjerneområdene i naturreservatet, der det er registrert viktige naturtyper. Tabell 1 gir en liste over kjerneområdene, hvilke naturtyper de består av, samt nøkkelementene i områdene.

Kjerneområder

Kjerneområder er biologisk viktige områder innenfor verneområdet. Slike områder inneholder gjerne større tettheter av rødlistearter, nøkkelementer eller indikatorarter enn resten av arealet, og består ofte av viktige- eller rødlista naturtyper.

Figur 2. Kjerneområder i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat.

Verdivurdering av kjerneområder

Svært viktig (A): Lokalteter med arter eller naturtyper i rødlistekategoriene «kritisk truet» (CR) eller «sterkt truet» (EN). Lokalteter vurderes også som «svært viktige» dersom det er sannsynlig at slike arter finnes der.

Viktig (B): Lokalteter med rødlistearter i kategorien «sårbar» (VU), eller lokalteter hvor det er sannsynlig at disse forekommer. Lokalteter kan også vurderes til kategori B dersom de inneholder flere arter i kategorien «nær truet» (NT), eller dersom den inneholder naturtyper i kategoriene VU eller NT.

Lokalt viktig (C): Lokalteter som ikke når opp til prioritering i B-kategori, men som kan være viktige i lokal sammenheng.

(Direktoratet for naturforvaltning 2007)

Tabell 1. Beskrivelse av kjerneområdene i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat. Mer info finnes i kartleggingsrapportene (Brandrud 2006; Rolstad 2008).

Kjerne-område	Naturtype	Nøkkelementer	Verdi
1	Rik edelløv Gråor-alm	Mye selje nederst i lia. Artsrike mose- og lungeneversamfunn på alm og selje. Mye avbarking av alm pga elg.	A
2	Gammel barskog	Spredd med læger, mest bjørk. Fattige forekomster av <i>lobarionsamfunn</i> på rikbarkstrær.	C
3	Bekkekløft bergvegg	Gran dominerer, med det finnes også eldre boreale rikbarkstrær og bjørk. Frodige og rike vegetasjonstyper. Det forekommer store høgstaudeenger.	B
4	Gammel barskog	Gamle læger av løvtrær. Mye høgstaude- og storbregneskog. Dårlig forryngelse av rikbarkstrær.	B
5	Gammel granskog Kystgranskog	Rik granskog og noen partier med rik løvskog, herunder alm, or og selje. Stedvis mye død ved. God forryngelse av rogn. Oreskog i de fuktigste partiene. Mye lungenever på løvtrær.	B
6	Gammel granskog	Eldre, stedvis rik granskog. Innslag av små og store seljer med lungenever. Et lite parti med kalkfjell (med sprekker og hulrom) finnes i området.	B
7	Kystgranskog Kalkskog	Variert kystgranskog på kalkrik berggrunn. Et parti med rik løvskog med alm og selje, der åpne høgstaudeenger inngår. Til dels rike <i>lobarionsamfunn</i> på løvtrær. Karstgranskog i nord.	B

4.3 Bruk av området

Reindrift

Naturreservatet ligger i Åarjel-Njaarke sijte, Vestre Namdal reinbeitedistrikt. Område brukes som vinter- og vårbeite. Det ligger en eldre boplass nord for Langfjelldalen, på østsiden av langfjellelva, og reindriften har årstidsbosetning i området. Reinbærlifjellet (vest for langfjelldalen) er et oppsamlingsområde for rein. Det er ikke markert noen viktige flyttleier i naturreservatet på reindriftskartet, men det går flere trekkeier gjennom området.

Landbruk

Det foregår ikke husdyrbeite i verneområdet per dags dato.

Jakt

Det foregår jakt på elg og småvilt i området.

5 Forvaltning av Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat

Naturreservatet skal forvaltes i tråd med verneforskriften. Her finnes vernebestemmelser, unntak og dispensasjonsbestemmelser. Miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for behandling av eventuelle dispensasjonssøknader.

5.1 Trusler mot verneverdiene

Det meste av verneverdiene i naturreservatet er knyttet til gammel barskog i Langfjelldalen og edellauvskog i Holmdalen. Det er generelt dårlig foryngelse av rikbarkstrærne i området, noe som antakelig skyldes beiteskader av elg og at mye av skogen er i suksesjonsfase, der grana er i ferd med å overta. Elgbestanden reguleres av jakta.

5.2 Overvåking og informasjon

Forvaltningsmyndigheten (Høylandet kommune) kan initiere oppsyn, overvåking eller tiltak i naturreservatet. Aktuelle aktører i forbindelse med utføring av forvaltningstiltak kan være SNO, grunneier og eventuelle eksterne aktører.

Informasjon

Det er viktig å informere folk som bruker området om naturreservatet og naturverdiene som finnes her. Det er derfor satt opp verneskilt ved naturlige innganger til naturreservatet, samt en informasjonsplakat ved inngangen til naturreservatet ved Holmtjønna.

Overvåking

Det bør jevnlig foretas befaringer i området for å påse at naturen er i god tilstand og vurdere om det er behov for nye forvaltningstiltak. Ved befarings av området kan naturtilstanden dokumenteres med bilder, samt tekst dersom det er noe spesielt å bemerke.

Tabell 2. Tiltaks- og overvåkingsplan for Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat. Tabellen er delt inn i arter/naturtype, hva slags oppsyn som skal føres, og hvor ofte.

Art/naturtype/tiltak	Beskrivelse	Når?	Ansvarlig
Gammel barskog og rik edelløvskog	Det bør jevnlig foretas befaringer i området for å påse at naturen er i god stand. Behov for nye forvaltningstiltak vurderes samtidig.	Hvert 5. år (fra 2016)	Høylandet kommune / SNO

Bevaringsmål

Det kan være aktuelt å knytte bevaringsmål til enkelte naturtyper eller naturverdier. Disse skal i tilfellet være konkrete og målbare, og registreres fortløpende i Miljødirektoratets fagsystem for verneområder (NatStat). Foreløpig er det ikke vurdert å være hensiktsmessig med bevaringsmål i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat.

5.2.1 Skjøtsel

Det pågår ikke skjøtsel i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat i dag, og det vil trolig ikke bli aktuelt siden verneformålet omfatter skog under naturlig dynamikk. Skjøtsel kan brukes for å bevare den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet (*ifølge naturmangfoldloven § 47*).

5.3 Retningslinjer for brukerinteresser

Det er tillatt å bruke naturreservatet til blant annet beiting, jakt, fiske og friluftsliv, men for å ta vare på verneverdiene i området gir verneforskriften noen bestemmelser og forvaltningsplanen noen retningslinjer. Det foregår imidlertid lite søknadspliktig aktivitet i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat i dag, og det er derfor kun de aktuelle punktene i verneforskriften som står utdypet i dette kapitlet. For generelle vernebestemmelser og regulering av ferdsel, se verneforskriften i vedlegg 1.

Forklaring av verneforskriften §§ 3-8

§ 3 Fastsetter hva som ikke er tillatt i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat.

§ 4 Unntak fra vernebestemmelsene i § 3.

§ 5 Fastsetter hva som ikke er tillatt av ferdsel.

§ 6 Unntak fra ferdselsbestemmelsene i § 5.

§ 7 Fastsetter tiltak som sees på som nødvendige, og som er drøftet gjennom verneprosessen. Tiltakene må omsøkes, men det gis vanligvis dispensasjon. Det kan her gis flerårige dispensasjoner.

§ 8 Det kan gis dispensasjoner til tiltak som ikke er fastsatt i § 7 dersom det ikke strider mot formålet med vernet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig (*ifølge naturmangfoldloven § 48*).

Generelle verne- og ferdselsbestemmelser

Jf. § 3 og § 5 er dette i utgangspunktet forbudt i naturreservatet:

- Motorferdsel
- Sykling, samt bruk av hest og kjerre, utenfor veier
- Hogst, ødeleggelse, såing og planting av planter og trær
- Ødeleggelse- og unødig forstyrrelse av dyrelivet
- Oppføring av bygninger, anlegg og innretninger

Unntak og dispensasjonsbestemmelser står beskrevet under brukerinteressene nedenfor.

5.3.1 Reindrift og samiske interesser

Formålet med vernet av Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget. Naturreservatet skal forvaltes slik at reindrift skal kunne foregå som tidligere. Sametinget er forvaltningsmyndighet for samiske kulturminner, og alle tiltak som kan skade samiske kulturminner må forelegges sametinget. Reindrift i naturreservatet reguleres i all hovedsak av reindriftsloven.

Bål

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bryting av kvist og småvirke til bål, men tørr gran og furu (gadd) skal ikke felles.

Motorferdsel

Nødvendig bruk av snøscooter på snødekt mark i forbindelse med reindrift er tillatt, men leiekjørere må medbringe skriftlig tillatelse fra oppdragsgiver (*ifølge § 6 punkt 3*). Nødvendig bruk av lett terrengkjøretøy på barmark, samt start og landing med helikopter i forbindelse med utøvelse av reindrift kan tillates (*ifølge § 7 punkt 10 og 11*).

Retningslinjer

Reinbeitedistriktene er pålagt å utarbeide distriktsplan, jf. § 62.i reindriftsloven. Distriktsplanen skal vise hvilke terrenggående kjøretøy som brukes, samt ha bruksregler for motorisert ferdsel på barmark. Etter reindriftslovens § 23 skal motorisert ferdsel på barmark begrenses mest mulig og så langt som mulig foregår etter faste traseer. Motorisert ferdsel på barmark, beskrevet gjennom distriktsplan, kan godkjennes flerårig.

Rydding av flyttleier og kjøretraséer

Det kan gis tillatelse til rydding av eksisterende flyttleier og kjøreleier (*ifølge § 7 punkt 14*) hvis det blir behov for det. Det er per dags dato ikke markert noen flyttleier eller kjøretraséer i reindriftskartet, men det kan allikevel være nødvendig å fjerne små mengder kvist og vindfall som er til hinder for reintrekk / flytting.

Gjerder, samleanlegg og brensel

Uttak av bjørk til brensel, og for vedlikehold av lovlig oppsatt reindriftsutstyr kan tillates (*ifølge § 7 punkt 13*). Se retningslinjer i boksen nedenfor. Det samme gjelder oppføring av midlertidige (opp til en sesong) gjerder og samleanlegg i forbindelse med reindrift (*ifølge § 7 punkt 12*). Medbragte stolper og gjerder kan settes opp midlertidig uten søknad.

Retningslinjer

Uttak av bjørk

Det skal ikke tas ved fra kjerneområdene i naturreservatet (figur 2). Tørr gran og furu (gadd og læger) og død ved skal ikke hogges eller fjernes fra naturreservatet.

Tradisjonelt samisk håndverk

Verneforskriften er ikke til hinder for skjæring av sennagress til fottøy, uttak av ris til gammer og uttak av materialer til duodji/tradisjonell samisk husflid og tradisjonelle samiske bruksgjenstander (*ifølge § 4 punkt 12*). Dette gjelder ikke uttak av plantearter som står på rødlista eller særegne vekstformer på trær, deriblant rirkuler.

Kulturminner

Det kan søkes om dispensasjon fra vernebestemmelsene for istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner (*ifølge § 7 punkt 2*).

5.3.2 Landbruk

Beiting

Beiting og utsetting av saltslikkesteiner er tillatt i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat (*ifølge § 4 punkt 4 og 9*). Det kan gis dispensasjon til oppføring av gjerder og samleanlegg for beite (*ifølge § 7 punkt 16 og 18*), samt bruk av motorkjøretøy i forbindelse med utplassering av saltslikkestein og oppføring av gjerder og samleanlegg (*ifølge § 7 punkt 19*), men dette skal omsøkes. Det kreves ikke søknad om bruk av motorkjøretøy for å frakte ut skadde og syke bufe, men det skal brukes kjøretøy som er skånsomme mot markoverflaten og gis beskjed til ansvarlig oppsyn i forkant av kjøringen (*ifølge § 6 punkt 1*). Dersom en ikke lykkes i å få kontakt med ansvarlig oppsyn kan melding gis i etterkant av kjøringen.

Jord og skogbruk

Det kan etter søknad gis dispensasjon til hogst av etablerte plantefelt (*ifølge § 7 punkt 8*), samt motorferdsel i den forbindelse (*ifølge § 7 punkt 19*). Det kan også gis dispensasjon til nødvendig motorferdsel for uttransport av tømmer fra bakenforliggende områder på frossen, snødekt mark (*ifølge § 7 punkt 15*).

5.3.3 Jakt og fiske

Jakt, fangst og fiske reguleres etter viltloven og lakse- og innlandsfiskeloven. Skadefelling av store rovdyr er tillatt i samsvar med gjeldende lovverk (*ifølge § 4 punkt 3*). Det kan søkes om utføring av tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk (*ifølge § 7 punkt 3*).

Storviltjakt

All vegetasjon er vernet mot ødeleggelse, men forsiktig fjerning av mindre mengder kvist på poster i forbindelse med storviltjakt (for å få bedre sikt) er tillatt (*ifølge § 4 punkt 7*). Det er også tillatt å sette opp midlertidige mobile jakttårn som fjernes etter endt jakt sesong (*ifølge § 4 punkt 6*). Grunneiers tillatelse bør innhentes før anlegget settes opp. Uttransport av felt elg og hjort er tillatt dersom en bruker lett terrenggående beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget (*ifølge § 6 punkt 2*). Ved terrengskade av betydning (varige kjørespor) vil tiltakshaver bli stilt til ansvar, og det kan bli stilt krav om oppretting av skadene. Dersom andre kjøretøy skal benyttes til uttransport må dette omsøkes (*ifølge § 7 punkt 5*).

Retningslinjer

Uttransport av felt storvilt bør foregå utenom våte myrpartier, og annen bæresvak mark, for å unngå varige kjørespor.

Veiledning for dispensasjonsøknader

Uttransport av storvilt med annet kjøretøy

Søknad må inneholde tidsrom for transporten og hva slags kjøretøy som skal benyttes. Kjøretøy skal ikke fraktes inn i naturreservatet før elg er felt.

5.3.4 Friluftsliv

Alle er velkommen til å ferdes i området etter allemannsretten i friluftsløven, men utøvelse av friluftsliv skal ikke være til skade for verneverdiene eller til ulempe for reindrift og landbruk.

Ferdse og båndtvang

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner (*ifølge § 5 første ledd*). Hunder skal holdes i bånd under båndtvangen (1. april – 20. august). Bruk av motoriserte kjøretøy er forbudt i naturreservatet (*ifølge § 5 punkt 1*). Det samme gjelder sykling og bruk av hest og kjerre utenom eksisterende skogsveier (*ifølge § 5 punkt 2*), noe som er uaktuelt siden det ikke finnes veier i naturreservatet. Skånsom ridning er imidlertid tillatt (*ifølge § 5 punkt 2*).

Vedlikehold av stier

Det kan etter søknad gis dispensasjon til merking og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier (*ifølge § 7 punkt 4*). Rydding av eksisterende stier, dvs. fjerning av greiner og nedfall over stien, er direkte tillatt og trengs derfor ikke å omsøkes (*ifølge § 4 punkt 11*).

Arrangementer

Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer og andre arrangementer er i utgangspunktet forbudt (*ifølge § 3 punkt 4*), men det kan her søkes om avgrenset bruk av reservatet (*ifølge § 7 punkt 1*). Et fåtall telt, en skoleklasse på tur eller tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av barnehager, ideelle organisasjoner eller liknende, regnes ikke som større arrangementer og omfattes ikke av forbudet. I tvilstilfeller skal aktiviteten omsøkes. Det kan også søkes om bruk av reservatet til miljøtilpasset reiselivsvirksomhet (*ifølge § 7 punkt 6*).

Geocaching

Ferdse i forbindelse med geocaching utgjør trolig ingen trussel mot verneverdiene i naturreservatet. Det trengs derfor ikke dispensasjon fra verneforskriften for utsetting av cacher. Eventuelle cacher bør plasseres i nærhet til eksisterende stier og skal ikke spikres fast i trær eller plasseres på annen måte som vil være til skade for naturen.

Bålbrenning

Forsiktig bryting av kvist og småvirke til bål og enkelt friluftsliv er tillatt, i samsvar med gjeldende lovverk (*ifølge § 4 punkt 8*), men hele trær og gadd av gran og furu (tørre stammer) skal ikke felles.

Bær og matsopp

Sanking av bær og matsopp er tillatt (*ifølge § 4 punkt 1*).

5.3.5 Båter, anlegg og innretninger

Det kan etter søknad gis dispensasjon til båtopleg ved vannene (*ifølge § 7 punkt 7*), samt nødvendig inn- og uttransport av båter med snøscooter på snødekt mark (*ifølge § 7 punkt 9*). Vedlikehold av anlegg, innretninger, bygninger og veier som var i bruk på vernetidspunktet er tillatt (*ifølge § 4 punkt 5*), men motorferdsel i den forbindelse skal omsøkes (*ifølge § 7 punkt 19*). Oppføring av nye bygninger, anlegg, gjerder og andre varige eller midlertidige innretninger er i utgangspunktet forbudt i naturreservatet (*ifølge § 3 punkt 3*). Det kan imidlertid gis dispensasjon til gjenoppføring av anlegg og innretninger som har gått tapt i brann eller naturskade, samt bruk av beltekjøretøy på vinterføre, eller luftfartøy, for frakt av materialer i den forbindelse (*ifølge § 7 punkt 16 og 17*).

5.3.6 Redning og øvelser

Gjennomføring av militær operativ virksomhet (krigssituasjoner eller liknende) og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet er direkte tillatt i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat (*ifølge § 6 første ledd*). Dette unntaket gjelder ikke øvelser. Dersom det skal foregå motorferdsel i naturreservat i forbindelse med øvelser skal dette omsøkes (*ifølge § 7 punkt 20*).

5.3.7 Gruvedrift

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for gruvedrift under mark med tunnelinnslag utenfor naturreservatet (*ifølge § 4 punkt 10*).

6 Oppsyn og administrasjon

Høylandet kommune er forvaltningsmyndighet i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat. Søknader om tillatelser eller dispensasjoner fra verneforskriften sendes derfor kommunen.

Oppsyn

SNO har ansvar for oppsyn i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat. De fører kontroll med at verneforskriften og eventuelle dispensasjonsvedtak overholdes. SNO varsler forvaltningsmyndigheten dersom de oppdager brudd på verneforskriften og eventuelle dispensasjonsvedtak.

6.1 Dispensasjonssøknader

Hva som er tillatt, samt hva som kan tillates etter søknad, er beskrevet i kapittel 5.3 i forvaltningsplanen, der det refereres til verneforskriften. Tekstboksen nedenfor gir en oversikt over hva dispensasjonssøknader skal inneholde.

Søknad om dispensasjon fra verneforskriften skal inneholde:

- Tiltakshavers /søkers navn og adresse
- Kart med inntegnet plassering av tiltaket
- Eiendomsforhold (evt. grunneiers tillatelse)
- Beskrivelse av tiltaket, omfang og varighet.
- Hvilke naturtyper og naturverdier som blir berørt (dersom dette er kjent)

Lowverk

Verneforskriften for Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat er verneområdets juridisk bindende dokument. Søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene sendes forvaltningsmyndigheten (Høylandet kommune). I *verneforskriften § 7* (spesifiserte dispensasjonsbestemmelser) er det listet opp en rekke tiltak som er vurdert under verneprosessen. Her gis det vanligvis dispensasjon, under visse vilkår, og det kan være aktuelt med flerårige dispensasjoner. I de tilfeller der det søkes om tiltak som ikke er nevnt i *verneforskriften § 7*, behandles søknaden etter *verneforskriften § 8*, som er likelydende med *naturmangfoldloven § 48*. Tiltaket kan da gis dispensasjon dersom det hverken går imot vernets formål eller kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Tiltaket kan også gis dispensasjon dersom vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Vilkår for dispensasjoner

Forvaltningsmyndigheten kan stille vilkår for dispensasjoner. Det skal alltid vurderes om det bør knyttes vilkår til tillatelser for å ivareta verneformålet.

Vedtak

Alle vedtak registreres i miljøvedtaksregisteret. I tillegg skal Fylkesmannen ha kopi av vedtakene. Politiet skal ha kopi av motorferdseløyver. Sametinget og fylkeskommunen skal ha kopi dersom vedtaket berører kulturminner. Vedtak kan påklages i henhold til forvaltningsloven.

7 Kilder

Artsdatabanken. 2016. Artsportalen. <http://www.artsportalen.artsdatabanken.no/>. Sist besøkt 23.09.16

Bendiksen, E. 2011. *Skog – I*: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Brandrud, T. E. 2006. *Naturverdier for lokalitet Holmdalen, registrert i forbindelse med prosjekt Statskog 2005, DP2*. NaRIN faktaark. BioFokus, NINA, Miljøfaglig utredning.

Direktoratet for naturforvaltning 2007. *Kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold*. DN håndbok 13 2. utgave 2006 (oppdatert 2007).

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. *Norsk rødliste for arter 2015*. Artsdatabanken, Norge.

Holien, H. 1998. *Botaniske registreringer i Løkrååsen, Kongsmoen, Høylandet kommune, Nord-Trøndelag*. Utredning nr. 5. Høgskolen i Nord-Trøndelag. 22 s.

Klepsland J. 2015. *Naturfaglig undersøkelse av raviner på Tømmerås, Grong*. BioFokus-notat 2015-23. Stiftelsen BioFokus. Oslo.

Miljødirektoratet. 2016. <http://kart.naturbase.no/> sist besøkt 22.09.16

Rolstad, E. 2008. *Naturfaglige registreringer av fem skogområder i Høylandet og Nærøy kommuner i Nord-Trøndelag – Registrering og vurdering av verneverdier*. Groven Skog og Miljø.

Vedlegg 1. Verneforskrift

Verneforskriften for Langfjelldalen - Holmdalen naturreservat er hentet fra www.lovdato.no.

Forskrift om vern av Langfjelldalen–Holmdalen naturreservat, Høylandet kommune, Nord-Trøndelag

Dato: FOR-2010-12-17-1620

Publisert II: 2010 hefte 5

Ikrafttredelse: 17.12.2010

Gjelder for: Høylandet kommune, Nord-Trøndelag

Hjemmel: LOV-2009-06-19-100-§34, LOV-2009-06-19-100-§37, LOV-2009-06-19-100-§62

Korttittel: Forskrift om Langfjelldalen–Holmdalen naturreservat

-----
Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 17. desember 2010 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrifter 31 okt 2012 nr. 1076, 15. mars 2013 nr. 284 (i kraft 1. juli 2013).

§ 1. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare et skogområde som inneholder sjelden og sårbar natur, og som representerer ulike skogtyper under naturlig dynamikk. Området preges av rike skogtyper, herunder kalkskog, boreal regnskog og bekkeløft.

Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget.

§ 2. Geografisk avgrensing

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr. i Høylandet kommune: 106/3, 107/1, 107/2, 107/4, 108/1 og 108/2.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 14 532 dekar. Grensene for naturreservatet går fram av kart i målestokk 1:50 000 datert Miljøverndepartementet desember 2010. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Høylandet kommune, hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 3. Vernebestemmelser

I naturreservatet må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

I naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra naturreservatet. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.
3. Området er vernet mot ethvert tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker e.l., framføring av luftledninger, jordkabler, kloakkledninger, bygging av veier, drenering eller annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking eller bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.
4. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

1. Sanking av bær og matsopp.
2. Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.
3. Skadefelling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk.
4. Beiting.
5. Vedlikehold av bygninger, veier og andre anlegg og innretninger som er i bruk på vernetidspunktet.
6. Oppsetting av nødvendige midlertidige mobile jakttårn for storviltjakt.
7. Forsiktig fjerning av mindre mengder kvist på poster i forbindelse med utøvelse av storviltjakt.
8. Forsiktig bryting av kvist og småvirke for enkelt friluftsliv på stedet, og bålrensning, i samsvar med gjeldende regelverk.
9. Utsetting av saltsteiner.
10. Gruvedrift under mark med tunnelinnslag utenfor naturreservatet.
11. Rydding av eksisterende stier, dvs. fjerning av greiner og nedfall over stien.
12. Skjæring av sennagress til fottøy, uttak av ris til gammer og uttak av materialer til duodji/tradisjonell samisk husflid og tradisjonelle samiske bruksgjenstander. Bestemmelsen gjelder ikke skjæring eller uttak av plantearter som står på den til enhver tid gjeldende norske rødlisten, eller uttak av særegne vekstformer på trær (for eksempel rikuler).

§ 5. Regulering av ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

1. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
2. Utenom eksisterende veger er bruk av sykkel og hest og kjerre forbudt, og ridning bare tillatt dersom den skjer skånsomt.

§ 6. Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene

Ferdselsbestemmelsene i § 5 er ikke til hinder for:

Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingskjøring.

Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøring.
2. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med lett terrenggående beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget.
3. Bruk av snøscooter på snødekt mark i forbindelse med reindrift. Leiekjørere for reineiere eller reindrifansvarlig må medbringe skriftlig dokumentasjon/avtale med oppdragsgiver for at kjøringen skal være lovlig.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Avgrenset bruk av naturreservatet for aktiviteter nevnt i § 3 nr. 4.
2. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
3. Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.
4. Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier.
5. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med annet kjøretøy enn lett terrenggående beltekjøretøy.
6. Bruk av naturreservatet i miljøtilpasset reiselivsvirksomhet, etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.
7. Båtopplag ved vannene.
8. Hogst av etablerte plantefelt.
9. Nødvendig inn- og uttransport av båter med snøscooter på snødekt mark.

10. Nødvendig bruk av lett terrengkjøretøy på barmark ved utøvelse av reindrift.
11. Start og landing med helikopter ved utøvelse av reindrift.
12. Oppføring av gjerder og samleanlegg av midlertidig karakter i forbindelse med reindrift.
13. Reindriftns nødvendige uttak av bjørk til brensel og for vedlikehold av lovlig oppsatte gjerder og annet reindriftsutstyr, i samsvar med forvaltningsplan.
14. Rydding av eksisterende drivingslei og kjørelei i reindriften, i samsvar med forvaltningsplan.
15. Nødvendig motorferdsel for uttransport av tømmer fra bakenforliggende områder på frossen og snødekt mark.
16. Gjenoppføring av anlegg eller innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
17. Nødvendig bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til gjenoppføring av anlegg eller innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
18. Oppføring av gjerder og samleanlegg for beite.
19. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter:
  - a. § 4 nr. 5 (vedlikehold av bygninger, veier og andre anlegg)
  - b. § 4 nr. 9 (utsetting av saltsteiner)
  - c. § 7 nr. 8 (hogst av etablerte plantefelt)
  - d. § 7 nr. 12 (oppføring av gjerder og samleanlegg)
20. Nødvendig øvingskjøring for formål nevnt i § 6 første ledd.

For reindriften kan det etter søknad gis flerårige tillatelser som koordineres med og tas inn i distriktsplan i henhold til reindriftsloven, slik at næringen kan utøves på en tilfredsstillende måte.

§ 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet.

§ 10. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 11. Forvaltningsmyndighet

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften. Samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordning som opprettes.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks. Samtidig oppheves forskrift 5. mars 2010 nr. 326 om vern av Holmdalen naturreservat, Høylandet kommune, Nord-Trøndelag.

Vedlegg 2. Rødlista arter

Tabell 3. Tabellen viser rødlista arter som ble registrert i Langfjelldalen og Holmdalen under feltregistreringene i 2005 (Brandrud 2006) og 2007 (Rolstad 2008). Voksested er hentet fra kriteriedokumentasjon i artsdatabankens artsportal (Artsdatabanken 2016).

Art	Gruppe	Status *	Antall funn'	Funnsted (kjerneområde)	Voksested ¹
Svartsonekjuke <i>Phellinus nigrolimitatus</i>	Vedboende sopp	NT	1	4, 6	Grove læger av gran.
Rynkeskinn <i>Phlebia centrifuga</i>	Vedboende sopp	NT	1	3	Nedbryter (saprotrof) på granlæger
Oliven slimslørsopp <i>Cortinarius transiens</i>	Markboende sopp	NT	1	1	Danner mykorrhiza med gran i eldre, moserik granskog.
Trønderslørsopp <i>Cortinarius russus</i>	Markboende sopp	NT	2	1	Danner mykorrhiza med gran i lågurt- og kalkgranskog.
Alm <i>Ulmus glabra</i>	Lauvtre	VU	Spredt	1, 5, 7	Edelløvskog. I tilbakegang grunnet sykdom og beiting.
Gubbeskjegg <i>Alectoria sarmentosa</i>	Busk- og bladlav	NT	Spredt	2, 3, 4,	Gamle bartrær, hovedsaklig gran.

* Rødlitestatus pr. 2016 (Artsdatabanken 2016).

' Antall funn under feltregistreringene.

¹ Informasjonen er hentet fra nettversjonen av rødlista (Artsdatabanken 2015).

Vedlegg 3. Miljørettslige prinsipper ved saksbehandling

I følge naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for offentlige beslutninger. Det vil si at disse prinsippene skal vurderes, og at det skal fremgå i avgjørelsen hvordan de er tatt hensyn til og vektlagt. Nedenfor beskrives de fem prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12.

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arter, naturtyper, naturens tilstand og effekt av påvirkninger. I hver enkelt dispensasjonssøknad vurderes derfor:

- 1) Hvilke naturverdier finnes på stedet?
- 2) Hva er effekten av det omsøkte tiltaket på disse verdiene?
- 3) Hvor er denne kunnskapen hentet fra (rapporter, generell kunnskap, erfaringer osv.)?

§ 9 Føre-var-prinsippet

Dersom det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap til å kunne si noe om virkningen av det omsøkte tiltaket på naturmiljøet skal føre-var-prinsippet benyttes.

§ 10 Økosystemtilnærming og samlet belastning

Samlet belastning på økosystemet skal vurderes. Under behandlingen av dispensasjonssøknader skal det derfor vurderes hva slags belastning økosystemet har vært utsatt for (i form av tidligere og nåværende tiltak og bruk), hva det trolig vil bli utsatt for i fremtiden, og hva den samlede belastningen på økosystemet vil bli dersom dispensasjonen gis.

§ 11 Kostnader ved miljøforringelse

Den som gjør skade på miljøet skal bære kostnadene. Det kan altså bli stilt krav om at tiltakshaver må utbedre skadene tiltaket har medført, eller at tiltakshaver må dekke kostnadene ved å hindre skade på naturmangfoldet.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Det skal velges de driftsmetoder, teknikker og den lokalisering av tiltaket som gir minst skade på naturen. Det skal derfor alltid vurderes om det finnes alternative lokaliseringer, og om disse gir mindre skade på naturmangfoldet. Det skal også alltid vurderes om det finnes andre teknikker eller driftsmetoder som gir mindre skade.

Vedlegg 4. Bruk av naturmangfoldloven §§ 8-12

Dette vedlegget beskriver hvordan miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 har blitt brukt til å utforme forvaltningsplanen. De sentrale prinsippene i dette arbeidet har vært naturmangfoldloven §§ 8-12, som ifølge § 7 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 står sentralt i utformingen av forvaltningsplanen. Under denne paragrafen står det at beslutninger som påvirker naturmangfoldet skal bygge på vitenskapelig kunnskap. Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i Langfjelldalen-Holmdalen naturreservat er beskrevet i kapittel 1 og 4. Denne kunnskapen er bakgrunnen for utformingen av oppsynsplanen i kapittel 5.2, samt retningslinjene for brukerinteresser i kapittel 5.3. Basert på de naturfaglige registreringene som har blitt gjort i området har vurderes kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i som godt. Førre-var-prinsippet i § 9 har derfor blitt tillagt lite vekt under utformingen av forvaltningsplanen.

Oppsynsplanen i kapittel 5.2 er utarbeidet for å kunne vurdere utviklingen av verneverdiene i naturreservatet. Ved å føre oppsyn med bruken av området parallelt med tilstanden til naturverdiene, vil en kunne gi en vurdering av den samlede belastningen på økosystemet, etter prinsippet i naturmangfoldloven § 10. Dette vil også kunne bli en viktig del av det fremtidige kunnskapsgrunnlaget om økosystemets robusthet, og bør vurderes i forbindelse med revideringen av forvaltningsplanen.

Prinsippene i §§ 11 og 12 har blitt lagt til grunn i utformingen av retningslinjer for brukerinteresser i kapittel 5.3. Disse prinsippene går ut på at tiltakshaver skal bære kostnadene ved miljøforringelse (§ 11), og at en skal bruke de teknikker og driftsmetoder som gir minst belastning på naturmangfoldet (§ 12). Retningslinjene i forvaltningsplanen pålegger ikke brukerinteressene direkte ekstra kostnader, men det står blant annet spesifisert at en vil kunne få krav om utbedring dersom en gjør skade på naturmangfoldet gjennom en annen driftsform enn det som står spesifisert i forvaltningsplanen. Det vil også kunne bli et krav, ved en eventuell dispensasjon fra verneforskriften, at en bestemt teknikk eller driftsmetode skal benyttes for å gjøre minst mulig skade på naturen.

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 vil også bli vurdert under behandlingen av dispensasjonssaker.